

ანა მინდიაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

**ზურაბ ქარუმიძის რომანი „დაგნი, ანუ
სიყვარულის აღავი“ პოსტმოდერნიზმის
ესთეტიკის ჭრილში**

ANA MINDIASHVILI

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

***ZURAB KARUMIDZE'S NOVEL "DAGNY OR A LOVE FEAST" IN
TERMS OF POSTMODERNIST AESTHETICS***

Zurab Karumidze's novel "Dagny or a Love Feast" is about the tragedy of the XIX century's Norwegian famous poet and playwright woman, who went far from her homeland, and came to Georgia, the decision that finally led to her death. The queen of Berlin bohemia and the muse of many famous creators (including Edward Munch, August Strundberg, Gustav Vigeland, Knut Hamsun, etc.), Dagny was murdered by her friend Vladislav Emerik when she was sleeping in the room of the "Grand Hotel" in Old Tbilisi.

Zurab Karumidze tells us about details from Dagny Juel's biography, how she arrived in Georgia. Moreover, he tries to show the actual reason that motivated her to come to Tbilisi, this mysterious city. Interestingly, the author introduces a second story plan too, where he simultaneously describes the historical, cultural, literary past of Georgia. With the mixture of themes, the writer shows that the events reflected in the text are influenced by cosmic forces in order to perform an occult ritual (religious-creative ritual - "a Love Feast"). The author presents real facts, famous figures and a set of characteristics of Tbilisians, which he unites in a fictional artistic world. Everything in the novel is interpreted according to the writer's imagination, the real and the fiction facts merge, through which the completely independent stories form a single chain. Moreover, the narration is accompanied by the writer's comments and remarks, which clearly reveal his attitude towards the described stories.

We think that Zurab Karumidze has interestingly connected the history of Dagny Juel with the past and present of the country, which has deep political, religious, mystical, mythological, and cultural roots at the crossroads of West and East. According to the author that is the reason why this place is chosen from the supernatural forces, it is the homeland of the creators, where the "Holy Grail Tile - the Sacred Tile with the Secret Code of the Golden Fleece" was hidden, which is kept in the poem "The Man in The Panther Skin" today.

ზურაბ ქარუმიძე თანამედროვე პოსტმოდერნიზმის თეორეტიკოსი, ისტორიკოსი და მკვლევარია, რომელიც ამ მიმდინარეობის არაერთი პროზაული ნაწარმოების ავტორადაც გვევლინება. ასევე, იგი ეწევა მთარგმნელობით საქმიანობას,

ინგლისურად თავად თარგმნა საკუთარი მოთხრობები, რომლებიც ამერიკულ *Clockwatch review*-ში გამოქვეყნდა. პოსტმოდერნისტული რომანი „დაგნი, ანუ სიყვარულის ალაპი“ (*Dagny or a Love Feast*) 2006 წელს ინგლისურ ენაზე დაწერა და მალევე პრემია „საბას“ ლაურეატი გახდა. ამის შემდგომ ნაწარმოებმა დიდი ყურადღება მიიპყრო და 2020 წელს, თამარ ჯაფარიძის თარგმანით, ქართულ ენაზე გამოიცა.

რომანის მთავრი პერსონაჟი, დაგნი იუელი, XIX საუკუნის ნორვეგიელი პოეტი და დრამატურგი, ცნობილი პოლონელი მწერლის, სტახ პშიბიშევსკის, ცოლი იყო. მშვენიერი შემოქმედი ქალი არაერთი ხელოვანის მუზა და შთაგონების წყარო გახლდათ, მაგ.: ედვარდ მუნკი, აუგუსტ სტრუნდბერგი, გუსტავ ვიგელანდი, კნუტ ჰამსუნი და ა.შ. იგი 1890-იანი წლების ბერლინური ბოჰემის დედოფლად მიიჩნეოდა. 1901 წელს დაგნი იუელი ვლადისლავ ემერიკსა და ხუთი წლის შვილთან ერთად თბილისში ჩამოვიდა და მისთვის ეს ნაბიჯი საბედისწერო აღმოჩნდა. ქალი ძველი თბილისის სასტუმრო „გრანდს ოტელში“ ემერიკმა, რომელიც დაგნის ეტრფოდა და ღვთაებრივ არსებად მიაჩნდა, მძინარე მოკლა. ქალის ქმარს, შვილსა და სასტუმროს მფლობელს წერილები დაუწერა. შემდგომ კი თავი მოიკლა. საზარელი ამბავი მთელ ქალაქს მოედო და ლეგენდად იქცა. მომხდარი აქტიურად განიხილებოდა ქართულ პერიოდიკასა და საზოგადოებაში. ნორვეგიელი მწერლის მივიწყებული ამბავი კვლავ ყურადღების ცენტრში მოექცა მას შემდეგ, რაც დაგნის საფლავი აღმოაჩინეს და ნეშტი კუკიის პანთეონში გადაასვენეს. მას მიეძღვნა ა. კარბელაშვილის ამალეღვებელი წერილები, ლია ელიავას ესე „სიყვარულის მისტერიები“ (კნუტ ჰამსუნის პერსონაჟ დაგნისა და პოეტი დაგნის მიმართებებს ადგენს), თამარ კვიციანიძის ნარკვევი „შეხვედრა ბედისწერასთან“, ლაშა იმედაშვილის მხატვრული ნაწარმოები „პანი პრესპიშევსკაია“ (მოთხრობათა კრებულში „სამი მკვლელობა ძველ თბილისში“ შევიდა და „საბას“ პრემია მოიპოვა). დაიწერა ზურაბ კანდელაკის პიესა „მელოდრა-

მის ჩვეულებრივი ხიბლი“, რომელიც პოლონეთშიც დაიდგა და რომელმაც ბერლინის საერთაშორისო რადიოფესტივალზეც მოიპოვა წარმატება. გასაკვირი არ არის, რომ დაგნი იუელით დაინტერესდა ქართველი მწერალაი ზურაბ ქარუმიძე და მას რომანი უძღვნა. აღსანიშნავია ისიც, რომ არცერთი ამ ნაწარმოებიდან რეალისტური პრინციპით არაა შესრულებული (ლორია, 2009:464).

ზურაბ ქარუმიძის რომანი დაწერილია პოსტმოდერნისტული სტილით. პოსტმოდერნიზმის პარადიგმისათვის დამახასიათებელია ესთეტიკური სისტემების მთლიანობის, სიმწყობრის, დასრულებულობის შესახებ არსებული წარმოდგენების გამიზნული დარღვევა, ყველა სტაბილური ესთეტიკური კატეგორიის ნაშლა, ტაბუსა და საზღვრებზე უარის თქმა. ამავე დროს, წარმოუდგენელია, თუნდაც ფორმალურ დონეზე, არსებობდეს ნაშრომი, რომელშიც ჩამოყალიბებული იქნება პოსტმოდერნისტული ნაწარმოებების ორგანიზაციის წესები (გაფრინდაშვილი ნ., სიმონიშვილი მ., აფციაური ნ., 2016) განსახილველი ტექსტის შინაარსი, სიუჟეტის აგება, ტექსტის კომპოზიცია და წერის სტილი აღნიშნული მიმდინარეობისთვის დამახასიათებელია. ავტორი ხშირად იყენებს დეკონსტრუქციის პრინციპს („დაშლა-არმოშლას“ უწოდებს ზურაბ ქარუმიძე თავის ესეში „პოსტსაბჭოთა საქართველო და პოსტმოდერნიზმი“). ფაქტების თავისებურ ინტერპრეტაციას გვთავაზობს. სიტუაციის პაროდირებით მოვლენის სხვა კუთხით წარმოჩენას ცდილობს. ამავე მიზნით, ნაწარმოების მეორე ნაწილში ერთგვარ სარკისებრ მეთოდს იყენებს, რათა პირველ ნაწილში აღწერილი ერთი და იმავე მოვლენების სხვადასხვა აღქმა გვიჩვენოს და თან ამით ქმნის კონტრასტს მხარეებს შორის. რომანი შინაარსობრივად ორმაგი კოდირების პრინციპზეა აგებული, რაც მასში ორი საპირისპირო შინაარსის ამოკითხვის საშუალებას იძლევა. მწერლის სიტყვებით, ეს არის „ორი განსხვავებული, შეუსაბამო ენობრივი კოდის“ (უფართოესი გაგებით), დისკურსის, სტილისტიკის თანხვედრა და შერწყმა“ (ქარუმიძე ზ.

„პოსტსაბჭოთა საქართველო და პოსტმოდერნიზმი“). ავტორი დისტანცირდება აღწერილი ფაქტებისგან და თანამედროვე პოზიციიდან გვთავაზობს მოვლენათა მისეულ აღქმას, შესაბამისად, ტექსტს გასდევს მწერლის კომენტარები და შეფასებები. ხშირად იყენებს ირონიულ და სკაბრეზულ სიტყვებსა თუ გამოთქმებს. მოულოდნელი, ზოგჯერ არალოგიკური ახსნებით ავტორი ახერხებს, მისთვის საინტერესო თემებისა და შტრიხების შემოტანას. ამას გარდა, ჟანრების მონაცვლეობაც არ არის უცხო მწერლისათვის, სხვადასხვა ეპიზოდში გვხვდება ფენტეზის, ლირიკის, დრამის ტიპის ფრაგმენტები.

ზურაბ ქარუმიძის რომანს ახასიათებს ინტერტექსტუალობა (გაფრინდაშვილი ნ., 2012:266). აქვე აღსანიშნავია ციტირება, როგორც აზრის გადმოცემის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გზა. ავტორს ციტატები მოჰყავს სხვადასხვა ტექსტიდან: „ვეფხისტყაოსნიდან“, სახარებიდან, „ქებად და დიდებად ქართულისა ენისადად“; ვაჟა-ფშაველას, თავად დაგნი იუელის, სტახ პშიბიშევსკის, ალბერტ შვაიცერის შემოქმედებიდან; პეტრე იბერის ანუ ფსევდო-დიონისე არეოპაგელის წიგნიდან, ლუი ქეროლის¹ ლექსიდან, მითოლოგიიდან, ოსკარ უაილდის ტექსტიდან, „ვეფხისა და მოყმის“ ბალადიდან, ზურაბ ქარუმიძის „ღვინომუქი ზღვიდან“ და ა. შ. ნაწარმოებში გვხვდება ცრუ ციტირებაც.

მწერალი იყენებს პალიმფსესტის პრინციპს, სადაც უკვე არსებულ ტექსტებზე ხდება გადაწერა და მისი ფრაგმენტები რჩება ნაწარმოებში. სხვა ტექსტები ისეა შერეული მწერლის თხრობას, რომ რთულია მათი გამორჩევა, მით უმეტეს, როდესაც ჩვენ გვაქვს ნაწარმოების არა ორიგინალი, არამედ ინგლისურიდან ნათარგმნი ვერსია.

ზურაბ ქარუმიძის რომან „დაგნი, ანუ სიყვარულის ალაპში“, გვხვდება ახალი სიტყვების გამოგონების ტენდენცია

1 ანიმალისტურ სიმბოლიკას ლუი ქეროლის ლექსის სტრიქონის თავისებურ ინტერპრეტაციაზე აგებს: „ლომი და რქაცხენა ტახტისთვის შეიბნენ“. ამ სახეებით, შემდგომ ყველა ადამიანის ტიპს ახასიათებს.

(„ასკონინი“)¹ ან უკვე არსებული ინტერპრეტაცია („პარდიმეტი“). ახასიათებს უცხოური ლექსიკისა თუ ფრაზების შემოტანა; ზოგჯერ არარსებული, უშინაარსო ტექსტების შექმნაც (ენათა ქაოსის გადმოსაცემად). ხშირად ამ გზით ავტორი ირეალურ მხატვრულ სივრცეს ხატავს. სიტყვების შექმნისა თუ ძველის ინტერპრეტირების პროცესი მოცემული ტექსტის ზოგადი მახასიათებელია, მაგრამ განსაკუთრებით აღსანიშნია რომანის მეორე ნაწილი, რომელშიც უცხოპლანეტელთა აღქმაში დედამიწელთა დარქმეული სახელები იცვლება და სრულიად სხვაგვარ ფორმას იძენს, მათთვის ადამიანები „ორფეხა უბუმბულო არსებები“ არიან. სატურნელებში თავისებურია, მაგ., უფროსისადმი მიმართვა - „თქვენო ყოვლადმართებულებავ“. მეზობელი პლანეტიდან დანახული დედამიწელთა ყოფა სრულებით გამოგონილი სამეცნიერო ტერმინოლოგიითა წარმოდგენილი. მათ შორის, შექმნილია რეალურად არარსებული მეცნიერება, რომელიც დედამიწიდან კოსმოსში გაგზავნილ ვიბრაციებს აღწერს და ამ დარგსაც თავისებური ტერმინები გააჩნია.

„დაგნი, ანუ სიყვარულის ალაპი“ - ეს სათაურიც მიგვანიშნებს, რომ ნაწარმოებში ორგვარი, ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული, სიუჟეტური პლანი ვითარდება, რომელთა ერთმანეთთან შეკავშირება პოსტმოდერნისტული წერის ხელოვნებით ხერხდება და მათი მთავარი მაკავშირებელი დაგნი იუელია², რომელშიც ორ სახეს ხედავდნენ: ქალი - დემონი და ღვთიური არსება. სამყაროც ორ საპირისპიროთა თამაშად, ორი განსხვავებულის დაპირისპირებად (კეთილი და ბოროტი, არსებობა და არარსებობა, დემონი და ანგელოზი და ა.შ.) გაიაზრება, ამ მიმართებათა წიდილში ვითარდება სიუჟეტი.

1 ნაწარმოებში ნიშნავს სიყვარულს, რომელიც დედამიწას ატრიალებს (ქარუმიძე, 2020).

2 ლეგენდად ქცეული მითიური არსება და ბერლინური ბოჰემის ქურუმი, იმ საზარელი მშვენიერების ბებიასქალი, რომელიც იქ იბადებოდა (ქარუმიძე, 2020).

ავტორი ქალს აღწერს¹ და წარმოგვიჩენს ცნობილ შემოქმედთა მუზას, არისტოკრატიული ოჯახის განათლებულ შვილს, შემოქმედებითი სულის პატრონს. მას ქმარმა ცხოვრება გაუმწარა და ძალიან მძიმე მდგომარეობაში ჩააგდო, როდესაც უსაბუთოდ უცხო მხარეში დატოვა და წერილებზე პასუხსაც არ სცემდა. გარშემომყოფთა მიერ ეროტიკულად აღქმულ ქალს, სინამდვილეში დარდით სავსე დედად და ცოლად წარმოაჩენს, რომელსაც სამშობლოში დაბრუნება და მეორე შვილის ნახვა ენატრება.

ავტორი სვამს კითხვებს: რას უნდა ჩამოეყვანა დაგნი თბილისში? რა ძალა აიძულებს ცხოველებს დედამიწის პირზე ხეტიანს, მაგალითად ლეოპარდებს? ეს კითხვები ცალ-ცალკეა ნაწარმოებში დამსული, მაგრამ რეალურად ორივე დაგნის მიემართება, რადგან სტალინის მშობლიურ გორთან მოკლულ ვეფხვში, ავტორი ქალს რეინკარნირებული სახით ხედავს. რა თქმა უნდა, ამ სიმბოლიკას „ვეფხისტყაოსნამდე“ მივყავართ და ზოგადადაც იგი ტექსტში ქალის სახეს გამოხატავს. საქართველოში არაამქვეყნიური გარეული კატა ხშირად გვხვდება, ყველაზე ცნობილი კი ტარიელის შესამოსელი ვეფხის ტყავია. ამ ყოველივეს უკავშირებს სტალინს, რომელსაც დაურედაქტირებია პოემის რუსული თარგმანი, თუმცა რა არის დაგნი მისთვის და თვითონ ეგ დაგნისთვის? სვამს ამ მესამე და თითქოს უადგილო კითხვას, მაგრამ, სინამდვილეში, იგი სიუჟეტის მეორე პლანის გამოძახილია, სიყვარულის ალაპის, რომლისაც რევოლუციონერებს მართლაც არაფერი ესმოდათ. იმ დროს 21 წლის სტალინი უკვე ჩართული იყო „პროტოკოლუმნისტირ ალქიმიში“

1 სურდათ ის ბოტიჩელი-რემბრანტ-როსეტისული სულის ვამპირი – თმახუჭუჭა, ნაზი დიდებული, ამოუცნობი, ჰაეროვანი, დამთრგუნველი, არისტოკრატიული, შთამბეჭდავი, სისხლიანი, მომაკვდინებელი, დამამცრობელი, მაღალი, სიფრიფანა, დამყოლი, მშრალი, მტკიცე, აჯაგრული და საკუთარ, ბნელ სარკვეში არეკლილი ეგოიზმის უმანკოებაზე ხელის ამღები...ჰოდა, მოკლეს კიდეც – ერთმა ნევროტულმა ახალგაზრდა მეტრეფემ მოკლა და მერე თავიც მოიკლა (ქარუმიძე, 2020)

და ბოროტი „წინასწარმეტყველების“ აღსასრულებლად ემზადებოდა.

რეალურად იმართება შეკრება, რომლის გარშემოც ყველაფერი ერთიანდება. ესაა ნემენცების, ანუ გერმანელების, ბალში ჯინ მორისის მიერ დაგეგმილი სამნაწილიანი წარმოდგენა, სადაც ბუნდოვან სურათებად აჩვენებდნენ მიხაი ზიჩის მოხატულ შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანს“, იქვე დაუკრავდა გერმანელი კომპოზიტორის, ბახის „ვნებანი იოანეს მიხედვით“, ლეიფციგისავე ორკესტრისა და გუნდის შესრულებით. აქვე ნახავდნენ სურათებს ინგლის-ტრანსილვანიის ომსა და ჩინეთის ომზე. საინტერესოა ისიც, რომ ღონისძიების ფინანსურ შემნეთა შორის არის სათავადაზნაურო ბანკი და წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება. აქ სტალინი, ილია ჭავჭავაძე და ოლივერ უორდროპიც გვხვდებიან სხვა ცნობილ ქართველ მოღვაწეთა შორის. ღონისძიება, მეორე მხრივ, ტექსტში შემოქმედთათვის გააზრებულია, როგორც სიყვარულის ალაპის განხორციელების ადგილი და განწირული ადამიანებისათვის ზეციური სიყვარულის დანაწილების საუკეთესო საშუალება, რომელიც ერთადერთ ხსნად გაიზრება მომავალი საშინელი წინასწარმეტყველების შესაჩერებლად. „შამანური ძალის“ მქონე ვაჟა-ფშაველამ უნდა წაიკითხოს „ვეფხისტყაოსანი“, გურჯიევმა საკრალური ცეკვები შეასრულოს, დაგნი იყოს შუამავალი და გამტარი კოსმოსსა და დედამიწას შორის, ესაა რიტუალის მთავარი შემადგენელი ნაწილები კოსმიურ ძალებთან ერთად. წინასწარმეტყველება კი, რომელსაც მხოლოდ შემოქმედები გრძნობენ, ტოტალიტარული რეჟიმის დამყარებაა.

ტექსტის მიხედვით, სიყვარულსაც ორგვარი გააზრება შეიძლება ჰქონდეს, ისევე, როგორც ყველაფერს. შიშით დამონებულების სიყვარულს მოიპოვებს სტალინი. მისთვის ხელოვანთა შრომა ალაპის განსახორციელებლად, მართლაც რომ უინტერესო „მაღალო-კოსმიური სისულელებია“, როგორც ერთგან რევოლუციონერმა კამომ თქვა. შემოქმედებითი საზოგადოება, რომელსაც ზეციურ ძალებთან აქვს კავშირი და მათი

კარნახით მოქმედებს, კობასთვის მხოლოდ და მხოლოდ ბურ-ჟუაზიაა, ოინბაზებით, ლოთებით, შარლატანებითა და მეძავე-ბით წარმოდგენილი. ზემოთ ნახსენები წვეულება, მისთვის უზნეო სურათების ჩვენებაა, რაც ხალხს დაზაფრავს, და აქვე უნდა, რომ პროვოკაცია მოაწყოს და პროკლამაციებიც გადმოყაროს.

ვფიქრობთ, თვალსაჩინოდაა ასახული ნაწარმოების ორი პლანის შეპირისპირება - მისტიკური და რეალური პლანების. ამასთან, ავტორი ცდილობს, ტექსტი მრავალგვარი ინტერპრეტაციით წარმოგვიდგინოს. მწერლის მიზანია, მხატვრული გამონაგონით და ფენტეზის ჟანრით გადმოსცეს სათქმელი, თუკი მკითხველი მას ჩასწვდება. სიტყვა „განსაკუთრებულის“ ხშირი გამეორებით ხაზს უსვამს მის წარმოდგენას ქალზე, სიყვარულსა და იმ ე.წ. „სარჩოზე“, რომელსაც სიყვარულის ალაპი უწოდა და მკითხველიც მიიწვია. ნაწარმოებში ქალი არის გამტარი, მედიუმი კოსმიურსა და ამქვეყნიურს შორის. ავტორი ამბობს, რომ არ აპირებს დაგნიზე წერას, მას სურს ქალის „შეჭმა“, „ხორცის დაჯიჯგნა“ და „სისხლის დაღევა“. ამაში იგულისხმება დაგნის გზით მიღმიერიდან წამოსული სიყვარულის ზიარება¹. სიყვარულის ალაპის აღსრულებით შემოქმედი ადამიანები სამყაროს და ადამიანებს აზიარებენ ქვეყნიერების იმ საზრისს (სიყვარულს), რომელიც დედამიწას ატრიალებს და ამით ბოროტ წინასწარმეტყველებას, ანუ ტოტალიტარულ რეჟიმს, რეპრესიებს თავიდან ააცილებენ კაცობრიობას. შემოქმედება უპირისპირდება მექანიზებას, სიკეთე - ბოროტებას, მაგრამ მაინც ბნელი მხარე იმარჯვებს და ხალხთა მასების „ჭკუიდან შეშლა“ გარდაუვალია.

მწერალს სიუჟეტის მეორე პლანში პაროდირების გზით² შემოაქვს „პარდიმეში“ შამანების წინათგრძნობა, რომ ცრუ-შამანების (სტალინი) მეთაურობით მასები („ნახირი“) ჭკუიდან შეცდებიან და მასობრივი ხოცვა-ჟლეტა დაიწყება, ეს მოვლენა

1 სისხლისა და ხორცის სიმბოლური გააზრებაა.

2 ანიმალისტური სიმბოლიკის გამოყენებით.

„მთვარეზე ძროხის გაფრენას“¹ გულისხმობს. ესაა მასა, რომელსაც არ ეცოდინებოდა, რა იყო ხელოვნება. განადგურდებოდა გამონაგონი, როგორც შემეცნების საშუალება. ავტორი კომუნისტური რეჟიმის დამყარებასა და მის სისასტიკეს ამგვარი სახით გამოხატავს².

თავიდანვე არსებობს შეუსრულებელი პირობა, რომელიც ტექსტის დასაწყისშივე გვეუბნება, რომ მარცხი გარდაუვალია. რიტუალის განხორციელება მხოლოდ „თაურ-ლეოპარდს“ შეეძლო. ალაპი „ლეომემებს“ და „პარდიმემებს“ ერთად უნდა შეესრულებინათ, რასაც კატასტროფა უნდა მოჰყოლოდა და მოჰყვა კიდევ.

დაგნი გააზრებულია, როგორც თავისუფალი შემოქმედებითი სულის ადამიანი. მისი შემოქმედება „თავისუფალ სიყვარულსა“ და სასიყვარულო სამკუთხედებს აღწერდა და ამის გამოცდილებაც ჰქონდა. სწორედაც დაგნი დესტრუქციული იყო იმდროინდელი „პატიოსანი საზოგადოებისათვის“. ავტორის ახსნით, ეროტიკულ სასიყვარულო სამკუთხედში ფეხის შედგმა გულისხმობდა მისი, როგორც ქალის, ცოლისა და დედის დესტრუქციას და მასში ბუნებრივი დემონური ქმნილების არსის აღდგენას. XIX საუკუნეში დაგნი სვამდა, ეწეოდა და როგორც მას საკუთარი მეგობარი უწოდებდა, „პირში სიგარეტგაჩრილ ანგელოზს ჰგავდა“. ესაა ქალი, რომელიც იდენტობაზე უარს ამბობს და განსხვავებულობისაკენ ისწრაფვის. ავტორის აზრით, ამ სასიყვარულო სამკუთხედს დაგნის დროსაც ექნებოდა მეოთხე, ცვლილებისა და ტრანსფორმირების განზომილება. დაგნის ადარებს ღამურას, რომელიც არის უბრალო მღრღნელად, თავგად დარჩენასა და, მეორე მხრივ, ფრთოსანის სილადეს შორის გაორებული. მუნკის მიერ დახატულ „მადონას“

1 ტოტალიტარიზმს დამორჩილებული ადამიანები, მასები ანუ ბრბო.

2 ეს წინასწარმეტყველება ჯოჯოხეთში ნამყოფისთვისაც კი შემზარავი აღმოჩნდა, მას ყველა შამანმა ვერ გაუძლო, ზოგი გაგიჟდა (ნიცშე), ზოგმა თავი მოკილა.

პორტრეტში სწორედ დამურას აგონებს დაგნი. ორ საპირისპირო მხარეს ხედავდა ქალში მისი მკვლელი ემერიკიც და ამან უბიძგა სასტიკი ნაბიჯის გადადგმისკენ. ამასთან, იესოს ვნებაც იდენტობის განსხვავებულობაში ტრანსფორმირებად გაიზარება. განსხვავებულობას კი პურიტანი საზოგადოება აღიქვამს საფრთხედ.

განსახილველ პოსტმოდერნისტულ ნაწარმოებს ახასიათებს ტექსტის მრავალგვარი ინტერპრეტაციით წარმოდგენა. მათ შორის კარნავალიზების, ირეალურ სამყაროში გადატანის, პაროდირების გზით. მწერალს შემოაქვს 1. ანიმალისტური სიმბოლიკა, სამყაროსა და ადამიანების აღსაწერად. 2. დედამიწაზე მიმდინარე პროცესებს უმზერს სხვა პლანეტიდან, კერძოდ, სატურნელი მეცნიერის თვალთ. 3. შემდგომ ასევე სატურნელი პოლიგლოტი ყორანის ინტერპრეტაციასაც გვთავაზობს სიყვარულის ალაპის განსახორციელებლად. 4. ამას მოსდევს სტალინისა და მისი ბავშვობის მეგობარი კამოს პიროვნებისა და მისი პოლიტიკური მიზნების გააზრება, რაც მთლიანად სატირულ-იუმორისტულ ქრილშია გადმოცემული და არც სკაბრებულ გამოთქმებს იშურებს ავტორი მათი მოღვაწეობის აღსაწერად. ირონიულადაა წარმოდგენილი კამოს მიერ აღქმული საიდუმლო ალაპი, რადგან შიკრიკად შეგზავნილმა აზრი ვერ გამოიტანა ბურჟუაზიის წარმომადგენელთა საუბრიდან.

დაგნის სახის, იდენტობაზე უარის თქმისა და განსხვავებულობისაკენ სწრაფვის გასააზრებლად შემოაქვს ანიმალისტური სიმბოლიკა: ესაა ლომისა¹ და ფორუჯებიანი ვეფხის² შეპირიპირება. იყენებს ყველასათვის ცნობილ ე.წ. „მემების“³, რომლებიც ადამიანთა ღირებულებებსა და შეხედულებებს

1 ლომი იდენტურობას განასახიერებს; გონიერების, სახელმწიფოებრივი ძალაუფლებისა და კანონის პერსონიფიკაცია (ქარუმიძე, 2020)

2 ვეფხი გამოხატავს განსხვავებულობას; იმ სიყვარულის პერსონიფიკაციაა, დროსა და სივრცეში საზღვრები რომ არ იცის (ქარუმიძე, 2020).

გამოხატავენ. შესაბამისად, კაცობრიობის ისტორიას დიალექტიკურ თამაშს უწოდებს: ორი მემის¹ მეტოქეობას. ისინი „თაურ-ლეოპარდის“ „მემისგან“ წარმოიშვნენ. ამით ავტორი გამოხატავს, თავდაპირველი, სამოთხისდროინდელი ერთობის დანგრევას.

აქვე გამოყოფს „ცრუ-შამანებს“ - მათ შამანური ხელოვნება ძალაუფლების მოსაპოვებლად მიისაკუთრეს და ასეთი მოლაღატეობრივი ქმედებისთვის ანგელოზმა „პოესისმა“ ისინი შეაჩვენა. ასეთები იყვნენ ლენინი, ჰიტლერი, სტალინი, მაო და ა.შ.

„ლეომემებისა“ და „პარდიმემების“ დაპირისპირება „ძროხამემით“ მყარდება, რომელიც პასიურ საზოგადოებას წარმოადგენს და მასზე „ნადირობენ“. წარმოდგენილი ორი მხარის ერთობის აღდგენა შეუძლებელია და ყოველი მცდელობა - წარუმატებელი. საფრთხის წინათგრძნობის შემთხვევაშიც კი შამანების შეკრება, რომელშიც „ლეომემი“ გამოერევა, კატასტროფით მთავრდება. ასეთი შეკრებები არ ეწყობოდა 1901 წლამდე. აქ სიმბოლურად სიყვარულის ალაპში მონაწილეთა სახეებია ასახული. სწორედ შეუძლებელი ერთობის აღდგენის მცდელობაა აღწეილი მოცემულ რომანში, „დაგნი, ანუ სიყვარულის ალაპი“.

იმის აღსანიშნად, რომ კოსმიური ალაპი ჩაიშალა, ზ. ქარუმიძეს შემოაქვს 1901 წლიდან 50 წლის შემდეგ დახატული სალვადორ დალის ნახატი „გეოპოლიტიკური ყრმა უყურებს ახალი ადამიანის დაბადებას“, სადაც თითქოს თითი მიშვერილია საქართველოსკენ და ეს გამოხატავს გაცუდებული შესაძლებლო-

1 ლომი „მემმა“ იმ ადამიანთა თაობებში ჰპოვა განვითარება, რომელთაც გზნება და სიყვარული უარყვეს და თავი ძლევაგამოსილებასა და გონებას მიუძღვნეს; ვეფხის „მემმა“ კი იმათ მოდგმაში – რომლებმაც ძლევაგამოსილება უარყვეს და თავი ამაღლების ხელოვნებას, მის ნებისმიერ გამოხატულებას მიუძღვნეს. ამ ორ თაობათა შთამომავლებს „ლეომემებს“ და „პარდიმემებს“ (იგივე შამანური ინდივიდები) უწოდებს (ქარუმიძე, 2020).

ბის სინანულს, რადგან თბილისის ალაპი ვერ შესრულდა დაუდევრობისა და „ცრუ-შამანთა“ ბინძური ხრიკების გამო.

მაშრიყ-მალრიბის შესაყარი თბილისის ამორჩევა, რომელსაც მთელი თავისი ეთნიკური, რელიგიური, კულტურული, ტრადიციული თუ ისტორიული სიცხადით აღწერს ავტორი, თურმე „შამანთა“ რჩეული მისი „პარდიმემური“ ტრადიციების გამო გახდა და აქედან სამ ეპიზოდს გამოჰყოფს: 1. მედეას მითი (ვეფხი ქალი) „პარდიმემურ“ ოქროს საწმისსა და „ლეომემ“ ტამპლიერ არგონავტებზე; ქალმა სამშობლოს უღალატა სიყვარულის გამო. ევრიპიდეს „მედეა“, სადაც ქალი შვილებს ხოცავს, „თაურ-ლეოპარდის“ შეკონინების მცდელობად გაიაზრება, მას „ლეომემი“ იასონი უყვარს; 2. ეხება V საუკუნის მოღვაწე პეტრე იბერს, ანუ ფესვდო-დიონისე არეოპაგელს, „არეოპაგიტული“ კორპუსის ავტორს. მწერალი სიყვარულის მისეულ განმარტებას გვთავაზობს. დანტეს კი პეტრე-დიონისეს მოწაფედ მოიხსენიებს. 3. არეოპაგელის მოწაფედ მიაჩნია შოთა რუსთაველიც, რომელმაც „პარდიმემური“ პოემა დაწერა და ამის გამო გააძევეს სამეფო კარიდან. „თაურ-ლეოპარდული“ ერთობისაკენ უიმედო ბრძოლად მოიაზრებს ამ პოემის არსს. „პარდიმემები“ არიან ტარიელი და ნესტანი; თინათინი და ავთანდილი „პარდიმემურ“ გზას ადგებიან, ტარიელს ეძებენ. (აღსანიშნავია ლომ-ვეფხის მოკვლის ამბავი); ეს ყოველივე არის განსხვავებულთა ჰარმონიული ერთიანობისკენ სწრაფვა, ანუ განწირული სიყარულის მდგომარეობა. მწერლის სიტყვებით, აქ ჩანს ზეცისა და მიწის, მოკვდავთა და უკვდავთა კონტაქტის რღვევით გამონვეული ელდა. რუსთველის პოემაშია ჩადებული ოქროს საწმისის საკრალური კოდი¹, რომელიც ალაპის მონაწილეებმა უნდა ამოხსნან.

„პარდიმემი შამანია“ ვაჟა-ფშაველა, გიორგი გურჯიევი, ფიროსმანი, ბახის მკვლევარი შვაიცერი და ა.შ. წარმოდგენილია მათი დიალოგები, მათ შორის მისტიკური კავშირი და

1 პირვანდელი, ადამის სამოთხიდან გამოძევებამდე არსებული, ენა და ნ. მარის იაფეტური თეორია (ქარუმიძე, 2020)

საალაპო მზადება, რომელიც, რა თქმა უნდა, ჩაიშალა. აღსანიშნავია ვაჟას ნაწარმოებთა სრული დეკონსტრუქცია და პოსტმოდერნისტულ ტექსტზე მორგებული ინტერპრეტაცია. მწერლის შემოქმედება გააზრებულია მის ხილვებად საშინელი მომავლის შესახებ.

ტექსტის მეორე ნაწილი სარკისებრი პრინციპითაა დაწერილი, პირველ ნაწილში აღწერილ მოვლენებს საკუთარი ხედვით გვიყვება სატურნელი მეცნიერი გორნაპორ ხარხარკ IV, იგი დედამიწიდან წამოსული ვიბრაციების შემსწავლელი და კავშირის გამმართველია. ესაა გიორგი დანელიას „ქინ-და-და“ს მსგავსი ინტერპრეტაციით შექმნილი სხვა განზომილება. სატურნიდან თბილისში მოსული პოლიგლოტი ყორანი ფერდინანდიც თავისებური ენით ჰყვება ოქროს სანმისის საიდუმლოს და მის ამოსახსნელადაა გამოგზავნილი. ნიკო მარის თავდაპირველი იაფეტური ენის თეორიას, სტალინის საბჭოთა ენათმეცნიერების ინსტიტუტი უპირისპირდება. ესეც პირვანდელი ერთობის აღდგენის შეუძლებლობას გამოხატავს. პარალელურად, ბურჟუაზიის წარმომადგენელთა შეკრების შინაარსი არასწორი ინტერპრეტაციით, შეცდომებითაა გადმოცემული სტალინის შიკრიკი კამოს მიერ, რომელმაც ყორნის მონათხრობი მოისმინა. მან ვერაფერი გაიგო ხელოვანთა საუბრიდან. მწერლის დამოკიდებულება აშკარად ირონიულია.

ოქროს სანმისის საიდუმლო კოდი ბოლოს სრულ აბსურდამდე დადის, ამასთან ერთად დაგნიც იღუპება. ჩვენი აზრით, მეორე ნაწილის დასასრული, მასების შეშლის თავიდან აცილების წარუმატებელი მცდელობა და ზეციური ალაპის ვერ შესრულების გამოხატულებაა, როდესაც ბოროტი სძლევს კეთილს და კოსმიურ სამყაროს სრულიად მოწყვეტილი ადამიანი ენარცხება მიწაზე. აქ დაგნი კვდება სულიერადაც და ფიზიკურადაც. მისი ფიქრები ქაოსური ხდება ზეციური კავშირის რღვევის შემდეგ.

ჩვენ მიერ განსახილველად არჩეული რომანი, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოსტმოდერნისტული ტექსტის თითქმის ყველა

კრიტიკიუმს მოიცავს და აბსოლუტურად ნათელია, რასთან გვაქვს საქმე. თავსატეხია მკითხველისათვის ავტორის წერის მიზეზისა და მიზნის ამოცნობა, რადგან თემათა მუდმივი მონაცვლეობა, ხშირად ერთმანეთთან შეუსაბამო საკითხების დაკავშირება, სტილის ცვლა და საკითხთა მრავალგვარი ინტერპრეტირება, ირიბად გვანვდის სათქმელს, რომელიც არ არის ადვილად ხელშესახები, თუმცა არც დაფარულია.

ტექსტი კოლაჟურია, დაშლილ-დანანევრებული. მასში, როგორც აღვნიშნეთ, ერთმანეთს ენაცვლება ორი ამბის თხრობა, მაგრამ საბოლოოდ ნაწარმოებს არ აქვს იდეურ-ესთეტიკური და ფორმისებრი მთლიანობა. მწერალი ყველაფერზე თამამად საუბრობს ისე, როგორც სურს, და ყველა საზღვარი მოხსნილია ამისათვის. ამიტომაც, რომ ამალბულ საკითხებს უეცრად სკაბრეზული თუ ეროტიული აღწერები ცვლის. თამამად აზავებს რელიგიურ, მითოლოგიურ, ლიტერატურულ, ისტორიულ თუ უბრალო ყოფიდან გამომდინარე თემებს ისე, რომ ეს არავითარ უხერხულობას არ უქმნის. აქედან გამომდინარე, იქმნება ერთგვარი ქაოსიც. მრავალ მოსაზრებას შორის, ძნელია გარჩევა მთავარისა და არამთავარის.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ავტორი პოსტმოდერნისტული ტექსტის მრავალფეროვნებით, გთავაზობს სიყვარულის შესახებ არსებულ მრავალგვარ გადააზრებას სხვადასხვა სფეროებიდან ამოღებული პლასტებით, რეალურისა და გამონაგონის შერევითა და ინტერპრეტაციით. საბოლოოდ, ტექსტი მთავრდება გაცრუებული იმედებით, ხელოვნების „სპილოს ძვლის კოშკში გამომწყვდევით“, ადამიანის ბუნებრივ საწყისებთან ვერდაბრუნებითა და მექანიზებით, აქედან გამომდინარე, ლოგიკურია დაგნის მკვლელობის გარდაუვალობაც. ზეციური სიყვარულის ალაპი დავა მხოლოდ რეალურ სასიყვარულო სამკუთხედის სუფრამდე. კოსმიური კავშირების გარეშე უფასურდება დედამიწელთა ყოფაც, ღვინო და პური სიმბოლოებიდან საჭმელ-სასმელად გარდაიქმნება. მასებს საბოლოოდ ვერავინ იხსნის გაგიჟებისგან.

ლიტერატურა

- გაფრინდაშვილი ნ. 2012**, შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობის თეორიული საფუძვლები. თბილისი.
- გაფრინდაშვილი ნ., სიმონიშვილი მ., აფციაური ნ. 2016**, გივი მარგველაშვილის „მუცალი“: პოსტმოდერნიზმის ესთეტიკა და კლასიკური ტექსტების დეკონსტრუქციის პრობლემა, სპეკალი, X. <http://www.spekali.tsu.ge/index.php/ge/article/viewArticle/10/95>
- ლორია კ. 2009**, დაგნი იული - მუზა, მითი თუ შემოქმედი?!... // *საეხთაშო-ჩისო სიმპოზიუმი; დიგეხაგუხათმცოდნეობის თანამედროვე პირობები, ნაწილი I _ მასალები*. თბილისი.
- ქარუმიძე ზ. 2020**, „დაგნი ანუ სიყვარულის ალაპი“. თამარ ჯაფარიძის თარგმანი.
- ქარუმიძე ზ. 2010**, პოსტსაბჭოთა საქართველო და პოსტმოდერნიზმი. ჟურნალი *ახიდი*. 2 ივლისი. <http://arilimag.ge>.
- ბიოგრაფიული... 2010-2012**, ბიოგრაფიული ლექსიკონი. ზურაბ ქარუმიძე. <http://www.nplg.gov.ge/bios/ka/00001055/>.